

Terrell Carver and Matti Hyvärinen (eds.) (1997): *Interpreting the Political: New Methodologies*. Routledge, London and New York. 177 s.

Terrell Carverin ja Matti Hyvärisen toimittama teos pohjautuu pääosin ECPR:n "Applying New Interpretative Methodologies" -työryhmässä Limerickissä vuonna 1992 pidetyille esitelmille. Kirja koostuu yhdeksästä politiikan tutkimuksen "uusista" – tekstejä tulkitsevia, kielenkäyttöä politisoivia, toimijoiden ja todellisuuksien luomisprosesseja dekonstruoivia – metodologioita tiettyyn spesifiin aineistoon soveltavasta artikkelista. Carverin ja Hyvärisen mukaan tarkoituksena on paitsi yleisesti tukea poliittisia ilmiöitä ja ilmiöiden poliittisuutta koskevien tulkintamenetelmien ja teoretisoimistapojen monimuotoisuutta, myös tutustuttaa erityisesti angloamerikkalaiset lukijat mannereurooppalaisiin intellektuaalisiin traditioihin ja tutkimusstrategioihin.

Toimittajat ilmoittavat kokoelman pyrkivän haastamaan alan perinteisten diskurssien yleispätevyyden oletuksen ja tuomaan esille poliittisen luennan mahdollisuuksien runsauden. Niin vallankumouksellisia kirjassa ei kuitenkaan olla, että inhimillisen subjektin asema kyseenalaistettaisiin ja diskurssit nostettaisiin toimijoiksi. Kirjavaan materiaaliin pureutuvat empiiriset tapaustutkimukset tai sovellutukset muodostavat teoksen varsinaisen ytimen; analyysitaktiikoiden opettaminen ja yhteisen koherentin teoriaperustan rakentaminen eivät selvästi kuulu kirjoittajien tavoitteisiin.

Kirjan ensimmäinen, Terrell Carverin kirjoittama, artikkeli tarkastelee Yhdysvalloissa suurta julkisuutta saaneen Hill – Thomas -senaattikäsittelyn uutisointia, kertomusta, jota seksuaalisen häirinnän syytöksiä käsitelleestä valiokuntakuulusteludraamasta lehdistössä kerrottiin. Carver kritisoi sekä Anita Hillin verbaalisille lausunnoille ja muille teoille asetettua tiukan johdonmukaisuuden vaatimusta että Clarence Thomasin tukijoukkojen soveltamaa moninkertaisten mustamaalausnarratiivien strategiaa. Hän korostaa, etteivät tulkinnat, varsinkaan itseä ja menneisyyttä koskevat arviot, luonnostaan ole sen johdonmukaisempia ja pysyvämpiä kuin ihmisluonteet ja elämäkokemukset yleensä. Carver nostaa esille mahdollisuuden, että esimerkiksi eri ajassa, paikassa ja sukupuolella elävien yksilöiden maailmat olisivat perustavanlaatuisesti erilaiset, toistensa ulottumattomissa.

Carver pohtii Hillin ja Thomasin muodostumista rotunsa, puolueensa, luokkansa ja sukupuolensa symboleiksi, luoviksi näyttelijöiksi ja toiminnastaan tietoisiksi tarinankertojiksi ja kehottaa lopuksi politiikan tutkijoita kiinnittämään työssään enemmän huomiota politiikan fiktioihin – keksittyihin, lainattuihin ja muuttuviin taruihin – säännönmukaisuuksien ja lakien turhan etsimisen sijaan.

Myös seuraavassa neljässä artikkelissa käsitellään poliittista todellisuutta kuvaavia ja luovia kertomuksia ja sivutaan kysymystä naisten ja miesten kokemustenerilaisuudesta. Matti Hyvärinen analysoi entisen vasemmistolaisen opiskelija-aktiivin, "Anu Rantasen", omaelämäkerrallista tarinaa ja omia lukemisen lukemiselta muuttuneita tulkintojaan tästä tarinasta.

Yhtä tärkeäksi kuin Rantasen poikkeuksellinen tapa selittää suunnanmuutostaan ja politisoida poliittisen identiteetin käsitettä nousee Hyvärisen selostus kuulijan tai vastaanottajan merkityksestä tarinan kokoamisessa ja välittymisessä. Hyvärinen kertoo, kuinka hänen omat vaihtuneet asenteensa, odotuksensa, teoriansa ja metodinsa ovat vaikuttaneet siihen, mitä hän on Rantasen tarinasta milloinkin saanut irti ja pystynyt päättelemään, kuinka hän on tutkijana osallistunut tutkittavansa kokemusten rakentamiseen siinä missä kohde itse. Hyvärinen ei etsi lopullista tulkintaa tai parasta lähestymistapaa, mutta puolustaa omaa oppimiskokemustaan myös sen laajemman relevanssin perusteella.

Véronique Mottierin primäärimateriaalina toimivat amerikkalaisen feministin, Shere Hiten, (naisten) seksuaalisia kokemuksia – niiden luonnetta ja politisoimista – koskevat neljä "raporttia" vuosilta 1976 - 94. Mottier väittää, että vaikka Hiten kirjoitukset monessa yhteydessä esittävät yhden sortavan valtarakennelman korvaamista toisella, siirtymistä miesten johtamasta maailmasta naisten käsityksille perustuvaan aikaan, sisältyy raportteihin myös aidomman kapinan ja muutoksen viesti, kehoitus etsiä kokonaan uudenlaisia seksuaalisuuden määritelmiä.

Mottierin mukaan Hiten tavoitteena on paitsi rohkaista ja auttaa naisia vastustamaan miesten tulkintojen ja kokemusten dominoimaa diskurssia, myös asettaa radikaalilla tavalla kyseenalaiseksi koko vallitseva seksuaalinen paradigma, seksin olemus ja sukupuolten merkitys. Mottier näkee

Hiten pohjimmitaan ajavan seksuaalisuuden epämäärittelyä tai määrittelyjen purkamista, ei vain naisten aseman parantamista nykyisissä seksuaalisuuden konteksteissa.

Valerie Bresnihanin tutkimus Irlannin poliittisen kulttuurin murroksesta Mary Robinsonin presidentiksi valinnan myötä liittyy sekä teemaan narratiivien poliittisesta roolista että pohdintoihin sukupuolen merkityksestä kulttuurissa. Bresnihan tutkii eri sosiaalisten ryhmittymien erilaisia ”faktojenlukutapoja”, malleja hahmottaa keskeisiä yhteiskunnallisia kysymyksiä ja käänteentekeviä tapahtumia.

Oleellisemmaksi kuin häikäilemättömien poliittisten pragmatistien, ”kettujen”, ja konservatiivisia arvoja herkeämättä valvovien ”tukahduttajien” ajatusrakennelmien sisäiset ristiriidat ja moraalinen arveluttavuus Bresnihanin tarkastelussa muodostuu ”loukattujen sielujen” näkemyksiin sisältyvä vakava epäloogisuus: toisaalla liberaalin avoimuuden ja tasa-arvon kohottaminen ihanteiksi ja päämääriksi ja toisaalla salakavala sota päämäärien vastustajien tuhoamiseksi. Bresnihan uskoo korruptiota ja kähmimistä kritisoivien ja aitoa kansalaiskeskustelua ja suvaitsevaisuutta ajavien ”loukattujen sielujen” olevan todellinen poliittisen kulttuurin muutoksen voima, mutta kavahtaa heidän jäämistään patriarkaalisten valta- ja politiikkakonseptioiden vangeiksi.

Marja Keränen osoittaa omassa osuudessaan, miten behavioralististen metodien ja angloamerikkalaisten tutkimustulosten suuri arvostus teki myös suomalaisista naisista ”todistetusti” poliittisesti passiivisia 1950-luvun lopun ja 1960-luvun alun äänestyskäyttäytymistutkimuksissa. Keränen tarkastelee erityisesti Pertti Pesosen vuosikymmenen vaihteessa julkaisemia teoksia, Pesosen tapaa mitata poliittisuutta ja arvottaa poliittisen toiminnan erilaisia muotoja.

Pitämättä Pesosen tuloksia sen enempiä ”epätosina” kuin muitakaan (tieteen retoriikalla rakennettuja) totuuksia Keränen näyttää, miten suomalaisten naisten poliittinen välinpitämättömyys ja kehittymättömyys olivat tuontitietoa, vahvoille ennako-odotuksille ja ”oikean” poliittisen käytöksen ideaaleille perustuvia valmiita vastauksia. Hänen mukaansa tutkimuksissa osoitetun epäaktiivisuuden löytämiseksi jouduttiin työskentelemään lujasti: jo pikkupoikien kiinnostuksen historiallisiin romaaneihin oli todettava olevan huomattavasti poliittisempää kuin pikkutyttöjen toisenlaisten lukuharrastusten, ja varsinaisten äänestysprosenttien ollessa yhtä suuret oli todellisen poliittisen tietoisuuden ja perehtyneisyyden selitettävä ilmenevän muissa tilanteissa. Tulkinnan oikeus jäi yksin tutkijalle, vaikka julkilausuttuna tavoitteena oli päästä lähelle ihmisten todellisia ajatuksia ja käytöstä.

Kari Palosen artikkelissa päällimmäistä huomiota ei kiinnitetä sukupuoleen liittyviin, vaan ajassa ja paikassa ilmeneviin poliittisen kokemusten katkoksiin ja tulkintaeroihin. Palonen lukee Hans Magnus Enzensbergerin *Ach Europa!* -kirjaa, sen tapaa politisoida ja politikoida, liikkua tarkkailijana Euroopan ”nimien” välillä. Kuten aiemminkin, Palonen korostaa kielen merkitystä poliittista konstituivana ulottuvuutena, sitä, että sanat ovat tekoja ja nimeäminen todellisuuden luomista.

Matkustaminen näyttäytyy niin Paloselle kuin Enzensbergerille arkipäivän objektiivisten realiteettien ja ”normaaliuden” ylittämiskeinona, elämäntapana, irrottautumisena ja tutkimusmetodina. Poliittiselle herkässä matkustamisessa keskustat ja periferiat, mennyt aika ja nykyisyys relativisoituvat, tulevat kiistojen aiheiksi ja riippuvaisiksi katsantokannasta. Palonen toteaa kehityksen ja etenemisen olevan Enzensbergerin kaltaisille matkustajille absurdeja käsitteitä; edistymisen ja eteenpäin pääsemisen tavoitteet ovat todellisen liikkumisen esteitä, yksioikoisen lineaarisen maailmanmallin vieraita rajoitteita. Palonen selittää hyväksyvästi, ettei *Ach Europa!*:n matkustaminen ole ensisijaisesti kaikkein jännittävimpien tapahtumien luokse pyrkimistä, vaan poliittisen etsimistä ”sieltä missä ei tapahdu mitään”.

Klaus Sondermann puolestaan kirjoittaa kansallislauluista, siitä miten kansallislaulut sekä ikonin tavoin edustavat kansallista että ovat itsessään kansallisen ja kansan ydin. Sondermannille kansallinen on poliittisen vastakohta ja uhka, depolitisoiva ja pysähtynyt konstruktio, joka pienentää toiminnan, vaihtoehtojen ja satunnaisuuden alaa. Hän väittää, että kansakunnan, isänmaan ja synnyinvaltion luominen tapahtuu jokapäiväisessä puheessa ja retoriikassa – arkisissa diskursseissa, joissa ”kansaa” saa ”säiliön” jota asuttaa ja jonka puitteissa toimia – ja että luotua kokonaisuutta sitten palvotaan kansallislauluissa.

Saksan, Suomen ja Itävallan kansallislaulujen tekstejä vertailemalla Sondermann demonstroi, kuinka kansallisen jumaloiminen tyypillisesti merkitsee tilan ja paikan kuvaamista ikuisiksi ja luonnollisiksi, ajan esittämistä homogeenisena ja sisällöttömänä sekä sukupuolen näkemistä maskuliinisten ja patriarkaalisten käsitteiden kautta. Sondermannin analyysissä kansallinen yhtenäistää ja vaientaa yksilöiden kirjon ja aidon keskustelun; hänen mielestään kansallislaulut ylistävät kritiikitöntä yhteisön etujen kunnioitusta ja niiden puolesta uhrautumista.

Myös Josef Bleicher tarkastelee poliittisen yhteisön diskursiivista luomista. Hänen kohteenaan ovat kansojen ja kansallisvaltioiden sijaan Euroopan Yhteisön erilaiset keksimistavat. Hän lähtee oletuksesta, ettei mitään ”objektiivista totuutta” EY:stä ole olemassa, ettei EY aidossa ja alkuperäisessä muodossaan odota löytäjänsä jossain neutraalille tutkimukselle suotuisassa tilassa, ja käsittelee näin ollen kaikkia konstruktioita ja tulkintoja pohjimmiltaan yhtä arvokkaina, yhtä tosina.

Bleicher esittelee viisi erilaista tapaa suhtautua Euroopan Yhteisön keksimiseen – EY keinotekoisena pakkoluomuksena, antiikin ajoista asti vaalittujen ideaa-lien tyyssijana, historiasta tuttuna pelottavana maailmanvaltahankkeena, jo kauan sitten esitettyjen suunnitelmien toimeenpanona sekä kokonaan uuden ja paremman innovatiivisena hakemisena – ja päättyy itse kannattamaan viimeistä vaihtoehtoa, tulevaisuuden toiveittemme mukaisen Euroopan vapauttavaa ja monitasoista rakentamista. Bleicher ei pidä nihilismia postmodernismin tien ainoana päänä, vaan katsoo totuuksien murtumisen positiivisessa mielessä pakottavan meidät omiin valintoihin ja ennennäkemättömän etsimiseen.

Kokoelman viimeinen kirjoittaja, James Der Derian, tutkii sotapelejä ja -simulaatioita, niiden kehitystä sotimisen opettamisen välineiksi ja sodan korvikkeiksi. Hän kuvaa, kuinka tietokonemallit ja kolmiulotteiset videosimulaatioharjoitukset ovat (Yhdysvaltain) puolustusjärjestelmässä luomassa oman hypertodellisuutensa, sodan pelaamisen maailman, jonka alkuperäiset referenssit ja kontekstit kovaa vauhtia unohtuvat.

Asekehittelykilpailun rinnalle on noussut pelienkehittelykilpailu, ja yhä useammat simulaatioharjoituksiin osallistujat kärsivät simulaatiosairauksista, ongelmista erottaa pelien sisäinen ja ulkoinen todellisuus. Der Derian toteaa sotapelien paitsi yltävän teknisesti yhä tarkempaan ja monipuolisempaan ”oikeiden sotien” kuvaukseen myös synnyttävän usein ”liian tosia” omia ympyröitään, tilanteita, joissa pelien tapahtumat orjallisesti määräävät puolustuskontekstin muustakin toiminnasta. Der Derian sekä varovaisesti toivoo pelien ”kuolemien” voivan herättää meidät ymmärtämään sodan kauhut ja simulaatioiden korvaavan konkreettisentappamisen että pelkää pelaamisen lopullisesti kadottavan yhteyden originaaliin, tekevän yksin peleistä merkityksellistä ja tärkeää.

Carverin ja Hyvärisen toimittaman teoksen kirjoittajat eivät tunnusta yhteistä metodologiaa eivätkä tutki samanlaisia aineistoja. Kaikki heistä eivät ankkuroi tutkimustaan minkään nimen tai koulukunnan yhteyteen. Bresnihan ja Bleicher katsovat soveltavansa hermeneuttista lähestymistapaa; Palonen kannustaa lukemaan poliittista sen omilla ehdoilla; Sondermann lukee poliittisesti; Carver tulkitsee; Hyvärinen lukee ja analysoi. Mottier viittaa toistuvasti Foucault'hon; lisäksi ainakin Baudrillardin, Gadamerin ja Austinin nimet tulevat kirjassa mainittua useaan otteeseen.

Retoriikka, diskurssit ja/tai feministiset tulkinnat sopivat teemaksi jokaiseen kontribuutioon, vaikka niillä eri asioita eri artikkeleissa tarkoitetaan. Hyvärinen ja Bresnihan käyttävät materiaalinaan haastatteluja; Mottier, Keränen ja Palonen tutkivat tutkimuksia. Carver keskittyy sanomalehtiteksteihin ja Sondermann kansallislaulujen sanoihin, kun taas Bleicher tarkastelee erilaisten intressiryhmien ja poliittisten kulttuurien edustajien EY-diskursseja ja Der Derian sodan ja pelien pelaamisen ilmiötä. Poliittinen ymmärretään teoksessa laajasti – sen ajatellaan olevan potentiaalina niin matkustamisessa kuin henkilökohtaisissa seksuaalisissa kokemuksissakin.

Kaikki kokoelman kirjoittajat panevat pääpainon valitsemansa metodin ja teorian soveltamiselle sen yksityiskohtaisen ”uloskirjoittamisen” sijaan. Tämä erityisaineistojen analyysin painotus tarkoittaa samalla sitä, että lukijan on vaikea löytää kirjasta varsinaisia ohjeita tai suoria malleja tutkimuksen teolle. Mitään valmiita menetelmäsapluunoita ei tarjota, jos ei etukäteen luvatakaan. Muille avautuvat konkreettiset neuvot ovat siis vähissä, ja tarmokas pureutuminen ”itse substanssiin” tekee metodologisten ratkaisujen toimivuuden arvostelun hankalaksi.

Parhaimmillaan tulkinnat tuntuvat mielenkiintoisilta ja tuoreilta – varsinkin jos käsitelty aihepiiri osuu yhteen lukijan henkilökohtaisten intressien kanssa – mutta niiden perustojen eksplikointi ja seurailtavuuden helpottaminen jättävät toivomisen varaa. Tällaisessa arvostelussa ei niinkään ole kyse rautalangasta taivuttamisen ihannoinnista ja aukottomaksi hiottujen ja helposti siirreltävien tutkimusapparaattien kaipuusta, kuin halusta ymmärtää tarkastelun lähtökohtia ja punaisia lankoja sekä saada jotain irti itselle, omiin tuleviin poliittisenlukemisharjoituksiin. Lopulliset määritelmät ja ehdottomat etenemiskaavat eivät sovi Carverin ja Hyvärisen kokoamien artikkelien dekonstruktiiiviseen ja pluralismia suosivaan henkeen, mutta suuresta teoriasta saarnaamisen ja valistuneen yksinpuhelun välissä on runsaasti tilaa erilaisille lukijaystävällisille ratkaisuille.

Vaikka teos ei kaikkia uusien metodologioiden esittelyyn kohdistuneita odotuksia täytäkään – metodioppaaksi sitä on termin perinteisessä merkityksessä vaikea johdannon luettuaan erehtyä luulemaan – onnistuuse kiitettävästi pääotsikkonsa osoittamassa tehtävässä, poliittisen monitasoisessa tulkinnessa. Kirja sekä antaa virikkeitä poliittisia aspektoja uusista paikoista etsiville että ohjaa kielen, ajan, paikan ja sukupuolen luovaan problematisointiin.

Mielestäni erityisen ansiokkaita kontribuutioita ovat Keräsen suomalaisen politiikan tutkimuksen retoriikkaa ja Der Derianin sodan pelaamista käsittelevät artikkelit; niissä kyetään havainnollisesti valottamaan valtakäytännön luotujen todellisuuksien “käytännön seurauksia”.

RIIKKA KUUSISTO